

گزارش کنفرانس اتحادیه حقوق بین‌المللی

پنجاه و پنجمین کنفرانس اتحادیه حقوق بین‌المللی International Law Association از تاریخ ۲۰ تا ۲۶ اوت ۱۹۷۲ در شهر نیویورک در هتل والدورف-آستور تشکیل گردید. قریب هشتصد نفر از برجسته‌ترین حقوقدانان بین‌المللی از بیش از پنجاه کشور با حکومت‌ها و مرامهای مختلف سیاسی و اجتماعی و از همه قاره‌ها و سرزمین‌ها در آن شرکت داشتند. اینجانب از بدو تشکیل کنفرانس تا خاتمه کار کنفرانس در آن شرکت کردم؛ جناب آقای دکتر پرویز کاظمی هم شرکت داشتند..

اولین جلسه عمومی کنفرانس در ساعت ۱۰ صبح روز ۲۱ اوت در «لینکلن سنتر» شهر نیویورک افتتاح گردید.

نخست آقای «مک لین» یکی از مشاورین رئیس جمهور ممالک متحده از طرف ریاست جمهور آمریکا جلسه را افتتاح و پیام رئیس‌جمهور را قرائت کردند و به شرکت‌کنندگان خوش‌آمد گفتند. سپس آقای «لیندزی» شهردار نیویورک از طرف مردم نیویورک خوش‌آمد گفتند و نطقی ایراد کردند و سپس به ترتیب رئیس دوره قبل اتحادیه حقوق بین‌المللی و رئیس شورای اجرایی اتحادیه و رئیس جدید اتحادیه و بالاخره رئیس کمیسیون حقوق بین‌الملل سازمان ملل متحد، هر یک به ترتیب نطقهای مفصلی در مورد برنامه‌های کنفرانس و پیشرفت حقوق بین‌الملل و انتظارات جهانیان از کار کنفرانس بیان کردند و سپس کنفرانس شروع بکار کرد.

مسائلی که در کنفرانس امسال مطرح گردید عبارت بودند از:

- ۱- تهیه پیش‌نویس يك قرارداد بین‌المللی برای مسأله پناهندگی سیاسی.
  - ۲- محافظت محیط زیست انسانی و مطالعه راجع به مسائل اساسی آن.
  - ۳- مسأله مربوط به معادن زیر دریاهاى آزاد - که آخرین گزارش کمیته مربوطه مطرح می‌شد.
  - ۴- قوانین مربوط به رفع محدودیت‌های بازرگانی بین‌المللی.
  - ۵- سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه و تکمیل مدل قرارداد برای حفظ و حمایت آنها.
  - ۶- حقوق بشر و موضوعات مربوط به حمایت بین‌المللی حقوق بشر با توجه مخصوص به حذف تبعیضات نژادی.
  - ۷- داوری‌های بازرگانی بین‌المللی مربوط به قراردادهای بین دول و مؤسسات عمومی دولتی و اشخاص خصوصی خارجی.
  - ۸- حقوق پزشکی بین‌المللی مربوط به تهیه پیش‌نویس آیین‌نامه‌های قرارداد ۱۹۴۹ ژنو و غیره.
  - ۹- حقوق بین‌المللی پول.
  - ۱۰- همکاری برای امنیت بین‌المللی که مربوط به موارد مخصوص از خلع سلاح است.
  - ۱۱- چگونگی مسؤولیت کشورهای تازه ایجاد شده نسبت به تعهدات و قراردادهایی که اداره‌کنندگان قبلی آن سرزمین‌ها داشته‌اند.
  - ۱۲- تجدید نظر در منشور سازمان ملل متحد برای حل و فصل مسألت‌آمیز اختلافات بین‌المللی.
  - ۱۳- منابع آب‌ها که مشتمل بر کنترل سیل و جلوگیری از آلوده‌شدن دریاها می‌شود.
- روش کار کنفرانس بین‌المللی بر این مبنا قرار دارد که برای هر موضوع کمیته خاصی همیشه موجود است که راجع به آن موضوع مطالعه و در هر کنفرانس گزارشی تسلیم می‌دارد و در آن گزارش پیشرفت‌های مربوط به آن رشته از حقوق را جمع‌آوری و چاپ و در موقع کنفرانس در دسترس همه اعضا می‌گذارند و در جلسات کنفرانس همان گزارشات مورد بحث و نقد قرار می‌گیرد و هر يك از اعضا هرگونه نظری یا پیشنهادی و یا اصلاحی به گزارشات چاپ‌شده کمیته داشته باشند در جلسات مربوطه اظهار می‌دارند؛ و معمولاً هر موضوع مربوط به حقوق بین‌المللی - که به يك کمیته ارجاع شود - در چند دوره مورد مطالعه و تحقیق و بحث قرار می‌گیرد تا بالاخره برای حل آن مشکل از لحاظ بین‌المللی، کمیته مربوط پیش‌نویس يك قرارداد دسته‌جمعی بین‌المللی تهیه می‌کند که آن قرارداد به نوبه خود باز مورد بحث و مذاکره همه اعضا قرار می‌گیرد و اگر پیش‌نویس قرارداد در کمیته مربوط که معمولاً ورود همه اعضا آزاد و همه دارای حق رأی می‌باشند تصویب گردید، برای به مرحله اجراء درآوردن قرارداد همگانی به دولت‌ها و سازمانهای مربوطه بین‌المللی تسلیم می‌گردد تا اینکه آنها بتوانند برای حل و

فصل آن موضوعات يك پایه مطالعه شده به وسیله متخصصین آن فن داشته باشند. در دوره اخیر هم به همین طریق عمل شده بود؛ و راجع به هر يك از موضوعات بالا کمیته‌های مربوط گزارشات خود را چاپ و بعضی از آنها هم پیشنویس قرارداد بین‌المللی را تهیه کرده بودند که پس از افتتاح کنفرانس، جلسات کار مربوط به هر موضوع تشکیل و موضوعات مربوطه مورد مطالعه و مذاکره قرار گرفت و بعضی اصلاحات و پیشنهادات به گزارشها اضافه شد و در مورد بعضی از مسائل بین‌المللی هم - که يك مدل برای قراردادهای بین‌المللی تهیه شده بود - تصمیم اتخاذ گردید و پس از اصلاحات لازم تصویب و به مراجع مربوطه بین‌المللی و دولت‌های ذی‌علاقه تسلیم گردید. در چند روزی که جلسات کار کنفرانس تشکیل می‌شد، این‌جانب سعی کردم بقدر توانایی در آنها شرکت کنم و در مواردی که ممکن می‌گردید نکات و مطالب مربوط به کشور ایران را یادآوری و از حقوق ملی دفاع نمایم مثلاً روزی که کمیته مربوط به داوریه‌های بین‌دولت‌ها و مؤسسات دولتی و اشخاص خصوصی خارجی مشغول کار بود گزارش کمیته - که چاپ شده بود و مشتمل بر پیشرفتهایی مربوط به این نوع داوریه در همه جهان بود - در دسترس همه بود و بر طبق گزارش مزبور فعالیت دولت‌ها و مؤسسات دولتی در سالهای گذشته در معاملات بازرگانی بین‌المللی توسعه چشم‌گیری یافته‌است. مخصوصاً فعالیت آنها در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی و قراردادهای مربوط به کارهای عمومی که به مؤسسات خصوصی خارجی واگذار شده - بسیار توسعه یافته و در همه قراردادهای منعقد شده يك شرط داوریه گنجانیده شده و می‌شود سپس کمیته مربوطه تمام آن شرایط داوریه جدید را که حاوی مطلب یا پیش‌بینی تازه‌ای در این زمینه بود جمع‌آوری کرده و انتشار داده بود. و در گزارش کمیته توجه مخصوص به قراردادهای نفتی و چگونگی حل و فصل اختلافات در موارد ملی شدن یا موضوعات دیگر شده و همچنین در گزارش کمیته، کارهای انجام شده به وسیله مرکز حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی بانک بین‌المللی که در واشنگتن است ذکر و گفته شده بود که اولین پرونده برای رسیدگی داوریه به آن مرکز تازه تشکیل شده از طرف يك شرکت سوئیسی به نام (MDLDAY INN, SA) و شرکت نفت اکسیدنتال آمریکایی که در کالیفرنیا ثبت شده به طرفیت دولت مراکش به آن سازمان ارجاع شده است.

از شرایط داوریه قراردادهای جدیدی که برای تضمین سرمایه‌های خارجی بین دول بریتانیا و هلند و سوئیس و آلمان غربی و ممالک متحده آمریکا و سایر کشورهای پیشرفته با کشورهای در حال توسعه تنظیم و به موجب آنها سرمایه‌های اتباع کشورهای صادرکننده سرمایه حمایت و تضمین و برای حل و فصل اختلافات شرط داوریه پیش‌بینی شده ذکر کرده بود.

و نیز از داوریه بین دولته هائیتی و يك شرکت آمریکائی به نام شرکت نفت و شیمی والتین و از آمار منتشر شده از طرف اطاق بازرگانی بین‌المللی مبنی بر اینکه در سالهای اخیر چه مقدار از داوریه‌های انجام شده آن اطاق مربوط به

داوری بین دول و مؤسسات عمومی دولتی و اشخاص خصوصی خارجی بود، صادر گردیده و بداوریهای مربوط به ملی کردن شرکت نفت خلیج بولوی که از طرف دولت آن کشور ملی شده و استفاده‌ای که دولت سودان و یک شرکت انگلیسی بطور مرضی‌الطرفین از امکانات داوری دیوان دایمی داوری بین‌المللی لاهه کرده بودند و جریان داوری آن ذکر شده بود.

جریان‌های ملی شدن نفت در الجزایر و لیبی و خلاصه‌ای از چگونگی استفاده شرکت‌های صاحب امتیاز از داوری بین‌المللی ذکر شده بود.

در زمینه قوانین و قراردادهای تازه مربوط به داوری بین دولتها و مؤسسات عمومی دولتی و اشخاص خصوصی خارجی گفته شده بود که دولت آرژانتین قانونی گذرانیده که اختلافات مربوط به ثبت علائم و اختراعات بعداً نباید به داوری ارجاع شود و مرجع رسیدگی به دعاوی آنها دادگاههای صلاحیت‌دار آرژانتین خواهند بود و نیز گفته شده بود که در قراردادهای قرضه اخیر که بین آرژانتین و بعضی از بانکهای خارجی تنظیم شده و شرط مربوط به داوری در آنها ذکر شده برای اولین بار مقرر گردیده است که در صورت اختلاف و عدم توافق طرفین در انتخاب داور مرضی‌الطرفین رئیس عالیترین دادگاه آرژانتین داور طرفین را معین خواهد کرد.

باز ذکر شده بود که همین شرط در قراردادنفتی تازه آرژانتین با کمپانی‌های خارجی مثل پان آمریکن گنجانیده شده است.

و همچنین از سایر وقایع و پیشرفتهایی که امور داوری بین‌المللی در هر یک از کشورهای جهان مثل آلمان و سوئیس و یوگسلاوی و الجزیره و مصر و اسپانیا و یونان و ویتنام و ساحل عاج و هلند و ماداگاسکار و غیره همه نام برده شده بود ولی متأسفانه در گزارش مزبور هیچگونه ذکری از پیشرفتهای مربوط به داوری بین دول و مؤسسات عمومی و دولتی با اشخاص خصوصی خارجی که در ایران انجام گرفته نشده بود که اینجانب پشت تریبون رفته و اظهار داشتم:

قبل از هر چیز اجازه می‌خواهم از آقای پروفیسور دومکه رئیس محترم این کمیته بخاطر گزارش جالب توجه ایشان در مورد پیشرفتهای داوری بین دول و مؤسساتی که تحت کنترل دولتها هستند و مؤسسات بازرگانی خارجی تشکر نمایم.

اینجانب از این جهت لازم دانستم تذکراتی بدهم که سال گذشته در کنفرانس صلح از طریق قانون که در بلگراد تشکیل شده بود گزارشی در موضوع سیستم داوری بین دول و مؤسسات عمومی دولتی و اشخاص خصوصی خارجی به آن کنفرانس تسلیم داشتم. آن گزارش مربوط بود به داوری بین کشورهای خاورمیانه و شرکتهای نفت خارجی که در آن منطقه فعالیت دارند و در گزارش مزبور تمام شرایط داوری قراردادهای نفتی خاورمیانه از سال ۱۹۰۱ تا ۱۹۷۰ چه از لحاظ گزارش متن شرایط داوری و چه از لحاظ پیشرفتهای و مشکلات و موانعی که در مواقع بروز اختلاف برای ارجاع به داوری پیدا شده بحث گردیده است و همچنین

کلیه موضوعاتی که تا آن تاریخ به داوری ارجاع شده و آراء داوری‌ها و چگونگی اجرای آنها هم ذکر شده است و این‌جانب اخیراً رونوشتی از گزارش مزبور را به رئیس محترم این کمیته تسلیم کرده‌ام. موضوعی که لازم می‌دانم امروز به اطلاع همکاران برجسته و دانشمند خود برسانم آخرین پیشرفت در شرایط داوری قراردادهای نفتی خاورمیانه از اواسط سال ۱۹۷۱ به بعد است، به این شرح که در ماههای اوت و نوامبر ۱۹۷۱ سه قرارداد جدید نفتی بین شرکت ملی نفت ایران که یک شرکت تحت کنترل دولت است با سه طرف خصوصی خارجی منعقد گردیده است که در هر یک از قراردادهای مزبور طرف خارجی قرارداد به شرح زیر است.

۱- امراد و هس کورپوریشن.

۲- موبیل اوایل کوپوریشن.

۳- یک گروه از شرکتها مشتمل بر یک شرکت آمریکایی (موبیل اوایل)

و چهار شرکت ژاپنی که عبارتند از: تلحین با مسؤلیت محدود، شرکت نفت با مسؤلیت محدود توسعه و همکاری شمال سوماترا، شرکت میتسوئی و کمپانی با مسؤلیت محدود و شرکت میتسویشی شچی کائیشا با مسؤلیت محدود. شرایط داوری که در هر سه این قراردادها ذکر شده نکات جدیدی را دارا است که می‌خواهم بشرح زیر با اطلاع برسانم.

۱- در مورد انتخاب داورها در مواردی که از جهت اجرا یا تفسیر مواد قرارداد اختلافی بین طرفین پیدا می‌شود در صورتیکه یکی از طرفین داور اختصاصی خود را تعیین نکند و یا در مواردیکه هر دو طرف داوران اختصاصی خود را تعیین کرده‌اند ولی دو داور اختصاصی مزبور ظرف دو ماه از تاریخ انتخاب شدن دومی توافق در انتخاب داور مرضی‌الرفین یا سوم ننمایند اگر طرفین قرارداد به طریق دیگری با یکدیگر توافقی بعمل نیاورند هر یک از طرفین می‌توانند به مقامات ایرانی مذکور در قراردادها مراجعه و تقاضای انتخاب داور انتخاب نشده را بنمایند.

در دو قرارداد از سه قرارداد مزبور آن مقام ایرانی که به او اختیار داده شده داور طرف ممتنع یا داور ثالث را انتخاب نماید رئیس دیوان کشور ایران و در قرارداد دیگر رئیس بانک مرکزی ایران است.

۲- دومین ابتکار مربوط است به محل برگزاری داوری که به موجب قرارداد تهران پایتخت ایران تعیین شده است مگر اینکه طرفین قرارداد راجع به محل دیگری توافق نمایند.

۳- نکته دیگر مربوط است به قوانین حاکم بر قرارداد که در هر سه قرارداد صریحاً ذکر شده این قرارداد تابع قوانین ایران و بر طبق قوانین ایران تفسیر خواهد شد و در هر مورد که خود قرارداد ساکت باشد مقررات قانون نفت ایران حاکم بر روابط طرفین خواهد بود.

۴- نکته چهارم مربوط است به اجرای آراء داوری در مواقعی که اختلافی

به داوری ارجاع و رای صادر میگردد و در قراردادهای پیش‌بینی شده که آراء داوری که ممکن است با اکثریت صادر شود قطعی و نسبت به طرفین تعهدآور خواهد بود و طرفین تعهد می‌نمایند که با حسن نیت مفاد آنرا قبول نمایند و هر یک از طرفین می‌توانند برای اجرای آراء داوری به هر دادگاهی که صلاحیت رسیدگی نسبت به طرف ممتنع از اجراء رای داوری را داشته باشد مراجعه و به صدور اجرائیه علیه آن طرف اقدام نمایند.

چهار نکته‌ای که ذکر شد پیشرفت مهمی است که در قراردادهای نفتی خاورمیانه که معمولاً بین دولتها و مؤسسات عمومی دولتی و اشخاص خصوصی خارجی تنظیم می‌شود به نفع کشورهای خاورمیانه با موافقت طرفهای خارجی قراردادها به مرحله اجرا درآمده است.

در همان کمیته داوری یکی از اعضاء آمریکایی کنفرانس - که از لزوم اصلاح و اجرای شرایط داوری قراردادهای بین دول و مؤسسات عمومی دولتی و اشخاص خصوصی خارجی و مکلف بودن دولتها به اجرای آن شرایط که قبلاً کرده‌اند صحبت می‌کرد - اظهار داشت که مثلاً دولت لیبی به خاطر اینکه دولت ایران سه جزیره عربی واقع در خلیج فارس را بزور تصرف کرده اموال شرکت نفت بریتانیا را ملی کرده است و حالاً هم حاضر نیست که تسلیم به رسیدگی داوری بر طبق قرارداد شود و معلوم نیست چه ارتباطی بین عمل دولت ایران و کمپانی نفت انگلیس است که دولت لیبی آن موضوع را دست‌آویز قرار داده است.

اینجانب توضیح دادم که دولت ایران در خلیج فارس هیچ کشوری را بزور تصرف نکرده و هرگونه اقدامی شده در قلمرو حاکمیت ایران بوده و جزیره مورد ادعا هم همیشه مال ایران بوده و هست و به هیچ‌وجه نمی‌توان عنوان عربی به آن داد و هر دولت و یا شخصی هم که در این موضوع هرگونه عمل و یا اعتراضی کرده باشد همه خلاف اصول و مقررات بین‌المللی و دخالت در امور داخلی ایران است که پس از تذکر اینجانب حقوقدان آمریکایی ضمن معذرت سخنان خود را اصلاح کرد.

جلسات کار دیگری هم - که اینجانب علاقمند بودم و شرکت می‌کردم و با توجه به موضوعات مطروحه اظهار نظر می‌نمودم - عبارت بودند از جلسات کار مربوط به حقوق بشر، تجدید نظر در منشور سازمان ملل متحد، سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه، و مسأله مربوط به معادن زیر دریاهای آزاد و چون در جلسات مزبور اظهارات و پیشنهادات اینجانب همه مختصر و جنبه فنی و کلی داشتند لازم نمی‌بینم که آنها را ذکر و باعث تطویل مطالب این گزارش شوم.

مطلبی که در کنفرانس امسال بیش از موضوع دیگر نسبت به آن فعالیت می‌شد مسأله معادن زیر دریاهای آزاد بود که در دهه اخیر قرن بیستم یکی از مسائل بزرگ بین‌المللی را تشکیل می‌دهد است و اتحادیه حقوق بین‌المللی سالیان دراز است که کمیته مخصوص را مأمور تهیه گزارش و پیش‌نویس یک قرارداد

بین‌المللی همه‌جانبه نموده که آن گزارش را به سازمان ملل تسلیم دارد تا از طریق سازمان مذکور و در کنفرانسهایی که برای حقوق دریایی تشکیل می‌شود بصورت قرارداد بین‌المللی درآید.

کمیته مزبور امسال گزارش نهایی خود را به نام پیش‌نویس اعلامیه مربوط به (اصولیکه باید حاکم باشد بر فعالیتهای کشورها در مورد کشف و استخراج منابع معدنی کف و زیر دریاها) که خارج از قلمرو حاکمیت‌های ملی است) تهیه کرده و به کنفرانس تسلیم داشته بود که کنفرانس به نوبه خود نسبت به آن موضوع رسیدگی و تصمیم اتخاذ گردید. موضوع جالب این بود که نمایندگان همه کشورهای که منافع دریایی و مخصوصاً نظرات خاص نسبت به معادن کف و زیر دریاها آزاد دارند هر یک خود جداگانه نظرات خود را که با منافع ملی کشورشان تطبیق می‌کرد چاپ و با اصلاحاتی به طرح کمیته بین‌المللی مربوطه پیشنهاد کرده بودند.

از جمله آن کشورها عبارت بودند از استرالیا، ممالک متحد آمریکا، اتحاد جماهیر شوروی، هلند و غیره و بعضی از پیشنهادات که برای اصلاح طرح کمیته مربوطه شده بود حتی مفصل‌تر از خود طرح بود و چه بسیار اصلاحات و پیشنهاداتی که با هم مغایر و علیه یکدیگر بودند که چون هم طرح مربوطه و هم اصلاحات پیشنهادی مفصل است در اینجا از درج مطالب آن صرف‌نظر می‌شود و فقط از لحاظ توجه مخصوصی که در جهان به آن می‌شود ذکر می‌رود.

همه جلسات کار که برای موضوعات مختلف تشکیل شده بود تا آخرین روز کنفرانس مباحثات و مذاکرات خود را پایان دادند و هرکدام برای مطلب مورد بحث خود قطعنامه‌ای تهیه و همه قطعنامه‌ها هم قبلاً در کمیته قطعنامه‌ها و سپس در آخرین جلسه عمومی کنفرانس مورد رسیدگی واقع و با اصلاحات لازم تصویب شد و پس از برگزاری آخرین سخنرانی‌ها که بیشتر به مہمان‌نوازی و تشکر از مقامات و مردم آمریکا بود جلسه کنفرانس پایان یافت.

در روزهایی که کنفرانس مشغول کار بود طبق معمول همه کنفرانسهای بین‌المللی برنامه‌های گردش و بازدید برای بانوان و میهمانی‌های متعدد خصوصی و عمومی برای همه اعضاء منعقد می‌گردید که از جمله میهمانی‌های عمومی عبارت بود از دعوت آقای لیندزی شهردار و آقای راکفلر و سازمان ملل متحد و کانون وکلای نیویورک و شعبه آمریکایی اتحادیه حقوق بین‌المللی و هیأت اجرایی کنفرانس.

وزارت خارجه آمریکا هم روز بعد آخرین روز کنفرانس از همه اعضاء برای یک میهمانی به واشنگتن دعوت کرده بود که بعضی از اعضاء بخاطر اینکه راه دور بود و برنامه‌هایی داشتند در آن شرکت نکردند.

پایان